

Vragen en antwoorden over digitale leerlinggegevens en privacy

Zoals vrijwel in alle sectoren, speelt ICT een steeds grotere rol in het onderwijs. Administratie van leerlingen wordt al lang niet meer met de hand bijgehouden maar digitaal via de computer. Papieren lesboeken worden steeds minder gebruikt, digitaal lesmateriaal juist steeds meer. Daarmee voltrekt zich een hele (digitale) wereld meer en meer buiten het publieke blikveld. Hoe ziet die digitale wereld in het onderwijs er eigenlijk uit? Welke gegevens van leerlingen zijn daarmee gemoeid? En hoe zit het met hun privacy en de veiligheid van die gegevens? Dit document geeft antwoord op deze en vele andere vragen.

1. *Als over digitaal lesmateriaal wordt gesproken, gaat het vaak direct ook over Basispoort. Wie of wat is Basispoort?*

Basispoort is een voorziening van twee distributeurs en vijf educatieve uitgeverijen die het scholen makkelijker maakt bij hun digitale leermiddelen te komen. Sinds 2013 zijn zij voor gebruik van veel digitale leermiddelen aangewezen op Basispoort. Daarmee hoeven ze nog maar één keer in te loggen om bij hun lesmateriaal te komen in plaats voor ieder leermiddel opnieuw.

2. *Wat was er mis met de oude manier van toegang krijgen?*

Het was voor schoolbesturen en hun scholen veel werk om steeds opnieuw te moeten inloggen en via verschillende inlogprocedures bij verschillende leermiddelen te komen. Door gebruik van Basispoort wordt bij alle leermiddelen automatisch gebruik gemaakt van de meest actuele en juiste gegevens van leerlingen.

3. *Welke gegevens van scholen en leerlingen zijn hiermee gemoeid?*

Basispoort maakt gebruik van de volgende gegevens van leerlingen en zijn of haar school:

- voornaam, achternaam, tussenvoegsel, geboortedatum, geslacht
- leerlingkey, groepskey(codes/sleutels die de school heeft gegeven aan een bepaalde leerling en groep), groepsnaam, jaargroep,
- BRIN (Het Basisregistratie Instellingen nummer van een school)
- Basispoort ID (aangemaakt door Basispoort)

Deze gegevens worden uitgewisseld met Basispoort en centraal en beveiligd opgeslagen.

4. *En hoe zit het met de gegevens die door uitgeverijen wordt verwerkt?*

Als een leerling wil inloggen op een digitaal leermiddel, bijvoorbeeld om een rekentoets te maken, dan logt deze leerling op de schoolcomputer in. Via Basispoort gaat de leerling naar het programma van de uitgever van de rekentoets. Basispoort geeft de gegevens van de leerling en school (zie punt 3) door.

De uitgever van de rekentoets krijgt deze gegevens niet 'spontaan'. De school moet eerst een licentie afsluiten. Daarbij moeten er afspraken worden gemaakt over de privacy van de leerling.

5. *Waarom worden überhaupt gegevens van leerlingen verwerkt in de systemen?*

Het maakt het geven van onderwijs op maat via gedigitaliseerde leermiddelen mogelijk. Het maken van bijvoorbeeld een online toets is alleen zinvol als de docent weet welke leerling welke antwoorden heeft ingevoerd.

6. *Mogen scholen die gegevens zomaar bij Basispoort en de uitgeverijen 'bewaren'? Wordt daarmee niet de privacy van leerlingen geschonden?*

Scholen mogen onder hun verantwoordelijkheid een dienstverlener inschakelen. Dat betekent dat zij persoonsgegevens door een 'derde' mogen laten bewerken als zij een contract met die partij hebben gesloten. In dat contract moeten zaken zijn geregeld zoals het niveau van beveiliging, maar ook wat de uitgever met de gegevens mag doen.

De PO-Raad heeft deze afspraken voor wat betreft Basispoort kritisch bekeken en ervoor gezorgd dat deze waar nodig werden aangescherpt. Op dit moment is PO-Raad ook met de uitgevers in overleg om een model bewerkersovereenkomst op te stellen voor de dienstverlening van digitale leermiddelen.

7. *In de media gaan verhalen dat niet verantwoord met de gegevens wordt omgesprongen. Is er door uitgevers of Basispoort misbruik gemaakt van persoonsgegevens?*

De PO-Raad heeft geen aanwijzingen dat de privacy van leerlingen in het geding is, maar vindt wel dat scholen hierover explicietere afspraken moeten maken met uitgevers. De PO-Raad wil hier via het opstellen van een model bewerkersovereenkomst aan bijdragen. (Zie ook punt 6)

8. *Wat moet een school allemaal regelen in een contract met een uitgever?*

De school is verantwoordelijk om de juiste afspraken te maken als het gaat om de persoonsgegevens van haar leerlingen. Kennisnet heeft begin dit jaar aandacht besteed aan privacy in het onderwijs. Er is een flyer ontwikkeld met daarin een checklist welke afspraken een school precies moet maken met een leverancier. Zo moet in een contract worden beschreven welke gegevens door de leverancier worden verwerkt. De checklist is [hier](#) te vinden.

9. *Heeft de school toestemming nodig van de ouders om gegevens uit te wisselen?*

De school heeft met de ouders een (ongeschreven) afspraak/overeenkomst om de leerling goed onderwijs te geven. Voor dat onderwijs, heeft de school (digitale) leermiddelen nodig. De wet staat toe dat de school daarvoor gebruik maakt van een leverancier (bijvoorbeeld de uitgever), mits er goede afspraken worden gemaakt over het gebruik van de persoonsgegevens. In dat geval is er geen toestemming nodig van de ouders.

10. *Wat moet een school verder regelen?*

De school krijgt van en over de leerlingen veel gegevens. Deze worden gebruikt om goed onderwijs te kunnen geven en om de leerlingen de juiste begeleiding te geven. Dit gebruik van de persoonsgegevens brengt een grote verantwoordelijkheid met zich mee. De school moet zorgvuldig met deze gegevens omgaan. Scholen moeten aan de ouders (en oudere leerlingen) kunnen uitleggen welke gegevens er worden gebruikt en uitgewisseld met andere partijen (zoals uitgeverijen). Dat hoeft niet tot in het grootste detail, maar ouders hebben het recht te weten waar de informatie over hun kinderen zich bevindt. Het gaat immers om gegevens van leerlingen, niet om gegevens waar de school eigenaar van is.

Deze informatie kan in de schoolgids worden opgenomen, maar ook bijvoorbeeld op de website worden geplaatst of in een aparte nieuwsbrief worden opgenomen.

11. *In de media wordt gesteld dat scholen min of meer voor het blok werden gesteld door Basispoort. Ze moesten eraan deelnemen om nog überhaupt toegang te krijgen tot de digitale leermiddelen.*

De komst van Basispoort in 2013, kwam voor de schoolbesturen als een verrassing. Zij voelden zich daarmee inderdaad voor het blok gesteld. Dit laat onverlet dat scholen verantwoordelijk zijn voor de gegevens en dat zij contracten hebben gesloten met Basispoort waarin de privacy is geregeld. Zij hebben geenszins gegevens zomaar 'over de schutting gegooid' maar daarover weloverwogen afspraken gemaakt. In 2014 heeft de PO-raad overleg gevoerd met Basispoort om de privacy afspraken aan te scherpen. Zie ook punt 6.

12. Hoe veilig is Basispoort?

Basispoort laat bij iedere nieuwe versie een onafhankelijke en intensieve beveiligingsaudit op haar hardware en software uitvoeren door Pine Digital Security. De audit voor de huidige release van het systeem heeft plaatsgevonden in december 2013.

13. Met de komst van Basispoort zijn gegevens van meer leerlingen achter één slotje komen te staan. Wie kwaad wil, heeft dan toch makkelijker toegang tot veel privéinformatie?

Het gebruik van digitale gegevens brengt risico's met zich mee maar door het centraliseren ervan kan er beter en efficiënter worden beveiligd. Ook kan er makkelijker toezicht worden gehouden op wat er met de gegevens gebeurt.

14. Volgens RTL Nieuws was Basispoort te hacken. Zo veilig is het dus niet.

Basispoort test haar systeem continue op mogelijke zwakke plekken. Onlangs heeft Basispoort een kwetsbaarheid geconstateerd waardoor kwaadwillenden in theorie toegang tot enkele leerlinggegevens konden hebben. Dat gold alleen voor scholen met een verouderd systeem (Windows XP). Basispoort heeft ons verzekerd dat er geen misbruik is gemaakt van de situatie en dat de problemen zijn opgelost.

15. Garandeert dit dat zo'n situatie niet nog eens zal voorkomen?

Garanties dat een systeem als Basispoort honderd procent veilig is, kunnen nooit worden gegeven. Maar dat geldt ook voor bijvoorbeeld banken. Basispoort houdt zijn beveiliging continue in de gaten en neemt benodigde maatregelen handelt standaard bij iedere beveiligingsmelding of -update. Zie ook punt 12.

16. Volgens de media zouden uitgeverijen leerlinggegevens ook aan derden doorgeven. Is dat waar?

In de gesprekken die de PO-Raad heeft gevoerd met de GEU, de vertegenwoordiger van de educatieve uitgeverijen, is verzekerd dat er geen misbruik is gemaakt van de persoonsgegevens. Er zijn geen gegevens onrechtmatig aan derden doorgegeven. Zie ook punt 6.

17. Zijn scholen en hun besturen zelf onverantwoord omgesprongen met gegevens van leerlingen?

De PO-Raad heeft daarvoor geen aanwijzingen. Zoals gezegd waren scholen verrast door het semi-verplichte karakter van Basispoort, maar hebben zij over de verwerking van gegevens afspraken gemaakt met Basispoort en uitgeverijen. (Zie ook punt 6.)

De komende tijd werken de PO-Raad en Kennisnet aan het vergroten van de bewustwording van privacy op scholen. Ook ontwikkelen zij met betrokken partijen een set met standaard documenten (zoals een model bewerkersovereenkomsten) die scholen en hun besturen kunnen gebruiken zodat zij explicietere afspraken over privacy kunnen maken.

18. *Wat wordt er gedaan om het risico op lekken of misbruik van digitale leerlinggegevens zo klein mogelijk te houden?*

Zoals gezegd, beveiligen uitgeverijen en Basispoort hun systemen. Scholen moeten over de privacy van leerlingen en de beveiliging daarvan afspraken maken met uitgeverijen. Met Basispoort zijn de afspraken op deze punten aangescherpt. Op dit moment is PO-Raad ook met de uitgevers in overleg om een model bewerkersovereenkomst op te stellen voor de dienstverlening van digitale leermiddelen. Daarnaast wordt gewerkt aan het pseudonimiseren van leerlinggegevens waardoor de gegevens niet direct herleidbaar zijn tot leerlingen.

19. *Is de beste oplossing niet gewoon dat scholen geen leerlinggegevens meer in Basispoort en bij uitgeverijen achterlaten?*

Het gebruik van persoonsgegevens zal altijd nodig zijn om gepersonaliseerd onderwijs mogelijk te maken. De antwoorden van toetsen en lesmateriaal, moet voor de school te koppelen zijn aan de leerlingen die het materiaal hebben gemaakt. Het veilig opslaan van gegevens en waarborgen van privacy is altijd een randvoorwaarde. Wel kan manier hoe er met persoonsgegevens wordt omgegaan, anders worden geregeld. Zie antwoord 18. Met de groeiende mogelijkheden van ICT in het onderwijs, blijft privacy en de veiligheid van gegevens een belangrijk punt van aandacht.

20. *Zijn er naast uitgeverijen en Basispoort nog andere plekken waar met digitale leerlinggegevens wordt gewerkt?*

Ja. Scholen maken altijd gebruik van een leerlingeninformatiesysteem. Maar misschien ook van een apart leerlingvolgsysteem. Scholen moeten ouders informeren over de systemen waarin leerlinggegevens onder verantwoordelijkheid van de school worden verwerkt.

21. *Wat doet de PO-Raad om privacy van leerlingen te beschermen en problemen daarbij te voorkomen?*

De PO-Raad voert op dit punt de regie namens de sector en behartigt dan ook de belangen van de leerlingen. Ze ondersteunt de leden bij het waarmaken van hun rol als verantwoordelijke en maakt daarom op sectorniveau met partijen afspraken om zo veel mogelijk zaken in modelovereenkomsten te regelen. Op dit moment worden diverse onderwerpen rond het onderwerp privacy opgepakt in het Doorbraakproject waar publiek-privaat wordt overlegd over ict in het onderwijs en gewerkt aan borging van de privacy.

22. *Waar kan ik terecht als ik nog meer vragen heb?*

Leden van de PO-Raad kunnen met vragen terecht bij de Helpdesk van de organisatie. Deze is op werkdagen bereikbaar van 8:30 uur tot 12:30 uur. U kunt de Helpdesk bellen op 030-2324888 of een bericht sturen via dit [digitale formulier](#). Voor meer informatie kunt u ook terecht op de [website van Kennisnet](#).